

Nr 79.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvärv för statens räkning av bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn; given Stockholms slott den 14 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler, efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen, fråga om förvärv för statens räkning av bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn på Gotland samt anför därvid följande:

Genom resolution den 2 februari 1940 (kommunikationsdepartementet) medgav Kungl. Maj:t, så vitt nu är i fråga, att den enligt resolution den 15 september 1911 för trafikaktiebolaget Västerhejde—Visby tillhöriga järnvägen från Visborgs slätt till Bjärs gällande koncessionen finge upphöra att

gälla från och med den 1 mars 1940. Såsom villkor stadgades därvid, bland annat, dels att från den tidpunkt, då trafiken på bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn av bolaget nedlades, till dess fråga om inlösen för statens räkning av nämnda bandel eller del därav blivit avgjord, arméförvaltningens fortifikationsstyrelse skulle vara berättigad att utan ersättning på bandelen anordna erforderliga transporter för statens räkning, dels ock att av staten utan ersättning upplåten mark från $1\frac{1}{16}$ mantal Visborgs kungsladugård skulle, i den mån så av staten före utgången av år 1943 påfordrades, utan ersättning till staten överlätas.

I anslutning därtill anmodade chefen för kommunikationsdepartementet likaledes den 2 februari 1940 arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att efter erforderlig utredning till Kungl. Maj:ts inkomma med, bland annat, det förslag rörande förvärv för statens räkning av bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn eller del därav, vartill utredningen kunde giva anledning.

Sedan fortifikationsstyrelsen med anledning därav infordrat utredning och yttranden i ärendet från militärbefälhavaren på Gotland ävensom inhämtat yttranden från järnvägsstyrelsen och trafikaktiebolaget Västerhejde—Visby i likvidation, har styrelsen med skrivelse den 30 april 1940 överlämnat de till styrelsen inkomna handlingarna m. m. samt därvid anfört följande:

Av nämnda handlingar m. m. har fortifikationsstyrelsen inhämtat,

att bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn till huvudsaklig del anlagts å mark, som utan ersättning upplåtits för ändamålet från kronoegendomen Visborgs kungsladugård och som staten nu äger att utan ersättning återbekomma,

att realisationsvärdet av nämnda bandel, utöver värdet av därtill hörande mark, som upplåtits från Visborgs kungsladugård — enligt en av trafikchefen vid Gotlands järnvägsaktiebolag, majoren T. Norström verkställd värdering med däri av militärbefälhavaren å Gotland vidtagen jämkning, sedan vissa vid värderingen antagna uppgifter beträffande rälsvikt och räslängd, vilka befunnits felaktiga, blivit rättade — uppskattats till

för räls	kronor 17,030
» slipers	» 800
» mark, som för järnvägsanläggningen icke upplåtits från staten tillhörig fast egendom	» 1,200
	<hr/> Summa kronor 19,030,

att trafikaktiebolaget Västerhejde—Visby, som först i avgivet försäljningsanbud begärt 34,000 kronor för ifrågavarande bandel, sedermera nedsatt detta anbud till 32,000 kronor, under förutsättning att från försäljningen undantoges ett till bandelen hörande lokstall jämte den mark, varå detta vore beläget,

att järnvägsstyrelsen i sitt i ärendet avgivna yttrande anfört, att styrelsen, som icke hade något att erinra mot den av majoren Norström gjorda beräkningen av realisationsvärdet av bandelen, ville för sin del göra gällande, att intet bärande skäl syntes kunna anföras för att järnvägens ägare tillerkändes högre ersättning för bandelen än vad som ungefärligen motsvarade realisationsvärdet vid nuvarande tidpunkt,

att militärbefälhavaren å Gotland i motsats till järnvägsstyrelsen uttalat, att han ansåge, att järnvägens ägare vid försäljning av bandelen under för-

handenvarande omständigheter borde erhålla högre ersättning, än vad som endast motsvarade realisationsvärdet, och att han för sin del funne det rätt och billigt, att trafikaktiebolagets erbjudande att till staten försälja bandelen för 32,000 kronor antoges,

att kostnaderna för bandelens iståndsättande, bestående av komplettering av ballasten, utbyte av slipers samt reparation eller utbyte av spårväxlar, ansetts icke komma att överstiga 4,000 kronor,

att de årliga underhållskostnaderna, sedan järnvägen blivit iståndsatt, uppskattats till cirka 800 kronor, under förutsättning, att bandelen komme att trafikeras som industrispår, samt

att Gotlands järnvägsaktiebolag på förfrågan förklarar, att bolaget ej vore villigt att arrendera bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn, men väl att, om staten övertog densamma, för statens räkning trafikera bandelen såsom industrispår för vagnslastgods, därvid aktiebolaget beräknade, att frakt skulle utgå enligt gällande militärtaxa, minskad med 20 %.

För egen del får fortifikationsstyrelsen i underdånighet anföra följande: Såsom tidigare i ärendet anförts, är det av militärt intresse, att av den nu nedlagda järnvägen Visborgs slätt—Bjärs bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn bibehållas för att möjliggöra militära transporter till och från Visborgs slätt samt söder därom förlagda förråd. Fortifikationsstyrelsen anser därför, att samma bandel med undantag av därtill hörande lokstall och den mark, varå detta är beläget, bör inlösas av staten och tilläggas försvarsväsendets fastighetsfond för att disponeras av lantförsvaret och tillsvidare för erforderliga transporter trafikeras med anlitande av Gotlands järnvägsaktiebolag.

Beträffande därpå den ersättning, som vid sådan inlösen skäligen bör tillkomma järnvägens ägare, trafikaktiebolaget Västerhejde—Visby i likvidation, anser fortifikationsstyrelsen i likhet med militärbefälhavaren på Gotland, att denna bör beräknas ej endast med hänsyn till realisationsvärdet å till järnvägsanläggningen hörande materialier och vissa markområden, som järnvägens ägare förvärvat från enskilda personer, utan även med hänsyn till värdet av anläggningen i dess helhet. Såsom ovan anförts har förenämnda trafikaktiebolag för bandelen i fråga med ovan angivet undantag fordrat en ersättning av i ett för allt 32,000 kronor. Detta anbud kan synas högt tilltaget, om man tager i betraktande, att bandelens realisationsvärde uppskattats till endast omkring 20,000 kronor och att, om järnvägsspåret, i stället för såsom nu är avsett, skulle komma att upprivas, järnvägens ägare antagligen icke skulle kunna påräkna större ersättning för anläggningen än sistnämnda belopp. Emellertid är det uppenbart, att det för staten är mycket fördelaktigt att, då staten behöver den till inlösen föreslagna bandelen, kunna övertaga denna fullt färdigbyggd och att en nybyggnad nu av en dylik järnväg skulle komma att draga avsevärt större kostnad än det av trafikaktiebolaget fordrade ersättningsbeloppet. Därjämte vill fortifikationsstyrelsen framhålla, att, för den händelse överenskommelse om ersättningens belopp ej kan träffas med trafikaktiebolaget och expropriationsförfarande därför komme att anlitas för förvärv av bandelen, det enligt styrelsens åsikt är sannolikt, att den ersättning, som därvid kunde komma att bestämmas för bandelen, komme att inbegripa ej allenast realisationsvärde, utan även anläggningskostnad, och att staten vid sådant förhållande ej genom en expropriation torde kunna förvärva ifrågavarande bandel för lägre belopp, än som av trafikaktiebolaget nu fordrats för densamma. Fortifikationsstyrelsen tillstyrker därför, att trafikbolagets anbud å 32,000 kronor antages. Emellertid erfordras, såsom ovan nämnts, utöver berörda belopp för bandelens övertagande, dels ett belopp av högst 4,000 kronor för verkställande av vissa reparationer därå, dels ock ett belopp av cirka 800 kronor för första årets

underhåll av bandelen eller tillhoppa i runt tal 5,000 kronor. Då medel för dessa utgifter icke finnes tillgängliga, synes anslag härför böra äskas av riksdagen.

Med anledning av vad sålunda anförts, har fortifikationsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att för förvärv av bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn samt för verkställande av vissa erforderliga reparationer därå m. m. bevilja ett reservationsanslag å 37,000 kronor samt föreskriva, att bandelen efter statens förvärv därav skall tilläggas försvarsväsendets fastighetsfond för att disponeras av lantförsvaret.

I ärendet hava, efter remiss, utlåtanden avgivits av chefen för armén samt statskontoret.

Chefen för armén har i sitt utlåtande, med instämmande i de av fortifikationsstyrelsen anförda synpunkterna, tillstyrkt styrelsens förslag.

Statskontoret har i sitt utlåtande anført följande:

Statskontoret måste för sin del finna den av trafikaktiebolaget Västerhejde—Visby i likvidation för ifrågavarande bandel begärda köpeskillingen hög med hänsyn till det uppskattade realisationsvärdet. Huruvida ett förvärv av bandelen genom expropriation, vilket förfarande torde medföra icke obehörlig tidsutdräkt, kunde ställa sig för statsverket ur olika synpunkter fördelaktigare än ett antagande av bolagets erbjudande undandraget sig emellertid statskontorets bedömning.

Erforderliga medel för köpeskillingen gäldande ävensom för bandelens iståndsättande torde såsom arméförvaltningens fortifikationsstyrelse föreslagit böra anvisas å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond för arméförvaltningens delfond, därvid anslagsmedel å driftbudgeten jämväl torde böra ställas till förfogande för anläggningens omedelbara avskrivande.

De årliga underhållskostnaderna, beräknade till 800 kronor, torde böra bestridas från den å nämnda delfond uppförda utgiftstiteln till reparations- och underhållskostnader m. m.

Som den för ifrågavarande bandel begärda köpeskillingen på sätt järnvägsstyrelsen och statskontoret framhållit måste betraktas såsom för högt tilltagen i betraktande av bandelens realisationsvärde, har under den fortsatta beredningen av förevarande ärende inom försvarsdepartementet undersökts möjligheten att ernå en uppgörelse med trafikbolaget på basis av ett lägre köpeskillingsbelopp. Denna undersökning har resulterat i att bolaget på förfrågan av fortifikationsstyrelsen i en den 31 januari 1941 dagtecknad skrivelse till styrelsen förklarar sig villigt att emot en reducerad köpeskillning av 25,000 kronor i ett för allt med undantag av förenämnda lokstall jämte den mark, varå detta vore beläget, till kronan försälja den ifrågavarande bandelen.

Fortifikationsstyrelsen, som med skrivelse den 4 februari 1941 överlämnat nämnda försäljningsanbud, har därvid uttalat, att detsamma syntes styrelsen böra läggas till grund för ett förvärvande för statens räkning av ifrågavarande bandel.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår är det ett militärt intresse, att av den på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda resolution den 2 februari

1940 nedlagda järnvägen Visborgs slätt—Bjärs bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn bibehålles för att möjliggöra militära transporter till och från Gotlands infanteriregementes etablissemment vid Visborgs slätt och söder om nämnda plats belägna förråd. Vid sådant förhållande och då ifrågavarande bandel numera kan förvärfvas för ett pris, som kan anses rimligt i förhållande till det åsatta realisationsvärdet, är jag beredd att tillstyrka ett förvärv för statens räkning av bandelen till den reducerade köpeskillingen av 25,000 kronor.

På sätt myndigheterna föreslagit lärer det för förvärv och iståndsättning av bandelen erforderliga beloppet böra anvisas såsom anslag till kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond därav. Dessa kostnader torde böra beräknas till 25,000 kronor för köpeskillning, 4,000 kronor för iståndsättande samt 1,000 kronor för lagfarts- m. fl. kostnader, eller till sammanlagt 30,000 kronor. De årliga underhållskostnaderna för bandelen, vilka uppskattats till 800 kronor, böra bestridas från den å förenämnda delfond uppförda utgiftstiteln till reparations- och underhållskostnader m. m.

I anslutning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av bandelen Visborgs slätt—Kneippbyn m. m.*
å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 såsom
kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, arméför-
valtningens delfond därav, anvisa ett *reservations-*
anslag av kronor 30,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Johan Treschow.